

Janina Doroszevska

Data urodzenia: 7 kwietnia 1900

Miejsce urodzenia: Łódź

Data śmierci: 22 września 1979

Miejsce śmierci: Warszawa

Rodzice: Katarzyna i Bronisław Rogowscy

Profesja: pedagog

Słowa kluczowe: pedagog, kobieta nauki, profesor, dziecko, wychowanie specjalne

Biogram¹

Janina Doroszevska urodziła się 7 kwietnia 1900 roku w Łodzi. Pochodziła z rodziny inteligenckiej o tradycjach oświatowych i patriotycznych, zaangażowanej w rozwój ruchu socjalistycznego, co owocowało następnie w kształtowaniu i rozwijaniu jej zainteresowań oraz szeroko rozumianego stosunku do rzeczywistości społecznej. Była znanym i cenionym profesorem uniwersytetu, pedagogiem, doktorem filozofii. Doroszevska pracowała w różnych zakładach opiekuńczych dla dzieci, potrzebujących specjalnej opieki edukacyjnej oraz prowadziła pracę naukowo-badawczą w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie. W 1947 r. została zatrudniona w Instytucie Głuchoniemych i Ociemniałych, a po dwóch latach, w 1949 r. dzięki wsparciu Marii Grzegorzewskiej awansowała na stanowisko profesora oraz powołana została na zastępcę dyrektora tej placówki. W latach 1967-1970 pracowała także jako profesor pedagogiki specjalnej na Wydziale Psychologii i Pedagogiki Uniwersytetu Warszawskiego.

Wrażliwość na kwestie społeczne, zwłaszcza w zakresie opiekuńczości, wyczucie potrzeb drugiego człowieka, w tym człowieka słabszego, pojawiły się w pracy doktorskiej Doroszevskiej pt. „Motyw <zwiastowania> w sztuce plastycznej starochrześcijańskiej, bizantyjskiej i średniowiecznej” i zaowocowały jej zainteresowaniami naukowymi i

¹ Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240, 00 zł., całkowita wartość projektu 1 119 240, 00 zł.

zawodowymi oraz trwałymi przekonaniem, uwidocznionymi następnie w jej dalszym rozwoju zawodowym.

Janina Doroszevska wraz z Marią Grzegorzewską spopularyzowały znaczenie rewalidacji, terminu rozpowszechnianego wśród pedagogów i psychologów od końca lat 50. XX w., który zastępowano terminem rehabilitacja. Rewalidacja była szerszym określeniem od rehabilitacji (skupionej na działalności terapeutyczno-wychowawczej), akcentowała bowiem nie tylko wyrównywanie, kompensację i korekturę braków wrodzonych i nabytych w organizmie psychofizycznym dziecka, ale również jego rewalidację społeczną w granicach jego indywidualnych możliwości. Zarówno Grzegorzewska, jak i Doroszevska postrzegały człowieka niepełnosprawnego jako całość psychofizyczną, któremu powinno się stworzyć warunki do pełnego, indywidualnego oraz środowiskowego funkcjonowania w życiu społecznym. Szczególne miejsce w pracy i budowaniu relacji z otoczeniem, współpracy środowiskowej miało mentorskie podejście Janiny Doroszevskiej do osób podejmujących kształcenie pedagogiczne oraz stawiających pierwsze kroki w zawodzie opiekunów dzieci i osób ze szczególnymi potrzebami. Stworzyła liczne prace, zarówno w formie nieopublikowanej jako pewnego rodzaju sprawozdania z obserwacji, poradniki i instrukcje dla osób pracujących szczególnie z dziećmi specjalnej troski, jak i opublikowane, książki i artykuły naukowe. Zagadnienia opieki wychowawczej nad dziećmi chorymi i niepełnosprawnymi oraz ich terapia medyczna, psychologiczna i pedagogiczna w sposób szczególny znalazły się w sferze zainteresowań Doroszevskiej. Na oddzielne omówienie zasługuje jej zaangażowanie w powstanie dzieła jej życia, jakim było opracowanie „Pedagogiki specjalnej”, wydanej w 1981 r. i następnie jako wydanie 2 w 1989 r. Było ono wynikiem wieloletniej, blisko dwudziestoletniej pracy naukowej i praktycznej nad danym zagadnieniem.

Zupełnie nierozpoznaną sferą i nieupowszechnianą w publikacjach naukowych było patriotyczne i opozycyjne zaangażowanie Janiny i Witolda Doroszevskich wobec władzy PRL. Już w latach 50. XX wieku służby bezpieczeństwa obserwowały państwa Doroszevskich, przypisując im wrogą działalność wobec ówczesnego państwa polskiego. W roku 1958 r. w wyniku obserwacji Janiny Doroszevskiej przez organy Departamentu I Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, w sprawozdaniu zapisano o utrzymywaniu tajnych kontaktów Doroszevskiej z ówczesnym ambasadorem Francji. Więzy badaczki z inteligencją francuską były kontynuacją wcześniejszych znajomości, a nawet przyjaźni, jeszcze z okresu studiów. Janina Doroszevska była obserwowana przez tajne służby również z powodu związków z Klubem Krzywego Koła, działającym w Warszawie w latach 1955 – 1962, klubem dyskusyjnym, mającym charakter

wolnomyślicielski i krytyczny wobec władz komunistycznych. W założonej teczce obiektowej Doroszewskiej odnotowano ją jako stałego sympatyka Klubu Krzywego Koła. Część działaczy Klubu, w tym najprawdopodobniej Janina Doroszevska, zaangażowało się następnie w ideę utworzenia Komitetu Obrony Robotników, z którym to związana była jej wnuczka Urszula Doroszevska.

Cechą osobowości profesor Janiny Doroszewskiej było dzielenie się wynikami pracy naukowej w obrębie specjalistów z szeroko rozumianej pedagogiki, jak również misja wprowadzania jej doświadczeń do praktyki, kreacja wytycznych z zakresu opieki nad dziećmi, również tworzenia i upowszechniania rozwiązań pragmatycznych, opartych na indywidualnym podejściu do podopiecznych. Jako edukatorka i wychowawczyni następnych pokoleń specjalistów z zakresu pedagogiki, wyznaczyła zasadnicze kierunki opieki dorosłych nad dzieckiem i wpływu tej opieki na różne obszary rozwoju dziecka. Była wyjątkową osobowością kobiety nauki, mentorki, która z pasją i zaangażowaniem przekazywała własną wiedzę i doświadczenia następcom. Ponadto życiorys Doroszewskiej odzwierciedla jej wielowymiarową i wielopłaszczyznową aktywność prywatną, zawodową, wierność stałym poglądom, ukształtowanym jeszcze w dwudziestoleciu międzywojennym, stającym również w opozycji do idei systemu komunistycznego.

Zmarła w Warszawie 22 września 1979 roku.

Bibliografia

Źródła:

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Warszawie [1944] 1954-1990, sygn. IPN BU 2911/1.

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Warszawie [1944] 1954-1990, sygn. IPN BU 0632/5.

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w Warszawie [1944] 1954-1990, sygn. IPN BU 0632/7.

Archiwum Państwowej Akademii Nauk, III-333 Janina Doroszevska, Osoby i instytucje 1940-1979.

Archiwum Państwowej Akademii Nauk, III-333 Janina Doroszevska. Warszawski [Stołeczny] Uniwersytet dla Rodziców Towarzystwa Wiedzy Powszechnej, program, sprawozdania, biuletyny informacyjne, korespondencja 1957-1971.

Archiwum Państwowej Akademii Nauk, sygn. III – 333, Janina Doroszevska. Maria Doroszevska J.D. Pedagogika specjalna. Korespondencja z redaktorami i wydawnictwem 1968-1975.

Archiwum Państwowej Akademii Nauk, sygn. III-333, Janina Doroszevska, Projekty, plany pracy, instrukcja Ministerstwa Oświaty, notatki z zebrania 1945-1949.

Opracowania:

Dycht M. *Rozwój polskiej pedagogiki specjalnej*, Warszawa 2006.

Hryniewicka A., *Wkład Janiny Doroszevskiej w rozwój pedagogiki terapeutycznej*, „Szkola Specjalna” 2023, nr 4, s. 245-258.

Jurewicz J., *Ślady i kręgi*, Kraków 2021.

Kossakowski Cz., *Spoleczne przystosowanie dziecka lekko upośledzonego umysłowo*, Toruń, 1980.

Moskwa J., *Nie mów o mnie. Z Zofią Morawską spotkania w Laskach*, Warszawa 2011.

Tomasik E., *Polska Pani z lampą. Janina Doroszevska – człowiek i dzieło*, Warszawa 2001.